

KULTŪRINĖ KOMPETENCIJA

APIBRĖŽTIS

Kultūrinė kompetencija – tai kultūrinės savimonės ugdymas, grįstas žiniomis, aktyvia kultūrine raiška ir kultūriniu sąmoningumu.

SANDAI

Kultūrinę kompetenciją sudaro:

- **Kultūrinis išprusimas** – tai žinios, pačių bendriausių, su kultūra susijusių dalykų žinojimas.
- **Kultūrinė raiška** – tai gebėjimai ir įgūdžiai kurti bei aktyviai dalyvauti kultūriniuose procesuose.
- **Kultūrinis sąmoningumas** – tai požiūriai, nuostatos ir vertybės.

KULTŪRINĖS KOMPETENCIJOS RAIDOS APRAŠAS

Sandai	Sandų raiška	Sandų raiška centruose						
		Priešmokyklinis	1–2 klasės	3–4 klasės	5–6 klasės	7–8 klasės	9–10 klasės	11–12 klasės
Kultūrinis išprusimas	Susipažįstama; renkami, sisteminami ir apibūdinami bendriausi kultūros reiškiniai: vertybės, idėjos, įsitikinimai, požiūriai, preferencijos, ženklai bei simboliai, papročiai, elgsenos modeliai, komunikacijos bei	Atpažįstai ir įvardija kultūros kūrinių savybes bei priemones; Išreiškia preferencijas vieniems ar kitiems kultūros reiškiniams.	Stebi ir atpažįsta bei aptaria kai kuriuos paprasčiausius kultūros reiškinius artimiausioje aplinkoje.	Atpažįsta ir klasifikuoja kultūros reiškinius. Atpažįsta ir diferencijuoja kultūros reiškinius.	Klasifikuoja, diferencijuoja ir palygina bendriausius kultūros reiškinius.	Sistemina ir apibūdina įvairius kultūros reiškinius: vertybes, idėjas, įsitikinimus požiūrius bei elgsenas. Atpažįsta ir aptaria kultūrinius ženklus, simbolius, kitus kultūrinius pasiekimus.	Analizuoja, komentuoja ir aptaria sudėtingesnius kultūros reiškinius: vertybes, idėjas, įsitikinimus, požiūrius ir elgsenas, ženklus, simbolius, istorinius faktus bei interpretacijas,	Lygina, apibendrina, kritiškai vertina aktualiausius kultūros reiškinius: vertybes, idėjas, įsitikinimus, papročius, ženklus bei simbolius, elgsenas, komunikacijos formas, istorines interpretacijas,

	mokymosi formos, istorija bei istorinės interpretacijos, kultūriniai pasiekimai, mokslas, menai, literatūra – visa tai, ką žmonių bendruomenė yra sukūrusi ir perdavusi.						kultūrinius pasiekimus.	kultūrinius pasiekimus.
	Suvokiamas Lietuvos kultūros kontekstas, atpažįstami etninės kultūros objektai ir reiškiniai, suprantamos šiuolaikinės Lietuvos kultūros raidos tendencijos, paaiškinama, kaip jos tęsia, keičia ar papildo anksčiau susiformavusias kultūros tradicijas, suvokiamas mokslininkų, menininkų ir kitų kultūros kūrėjų bendruomenės gyvenime.	Įsisavina pagrindinių Lietuvos kalendorinių švenčių tradicijas ir jas panaudoja mokykloje ir šeimoje; Įsako savo įspūdžius, patyrus Lietuvos kultūros kūrinių įvairovę ir pabendravus su Lietuvos kūrėjais bei atlikėjais.	Įsisavina Lietuvos kultūros tradicijas, papročiais. Įvardija svarbius šalies mokslo, meno, kultūros veikėjus.	Apibūdina savo šalies kultūrinę tradicijas, supranta tradicijų reikšmę. Įvardija pagrindinius Lietuvos kultūros kūrinius, reiškinius, paaiškina jų istoriją. Išvardija svarbiausius mokslo, meno, kultūros, visuomenės veikėjus, pagrindinius jų kūrinius.	Apibūdina įvairius Lietuvos kultūrinius pasakojimus ir įvykius. Vertina pagrindinių Lietuvos mokslo, meno, visuomenės veikėjų ir jų kūrinių reikšmę kultūros raidai ir dabarčiai.	Diferencijuoja, klasifikuoja ir aptaria Lietuvos kultūros reiškinius, kūrinius, lygina įvairius kultūrinius pasakojimus ir įvykius. Analizuoja ir interpretuoja mokslininkų, menininkų ir kitų kultūros kūrėjų vaidmenį bei jų darbų reikšmę.	Įvardija Lietuvos kultūros kontekstą, aptaria ir kritiškai vertina Lietuvos kultūros reiškinius, kūrinius, aptaria šiuolaikinės Lietuvos kultūros tendencijas.	Analizuoja ir lygina Lietuvos kultūros objektus, reiškinius, kūrinius, interpretuoja ir vertina šiuolaikinės Lietuvos kultūros tendencijas, paaiškina jų sąsajas su tradicine kultūra.
	Savęs identifikavimas ir suvokimas atsakingu ir aktyviu Lietuvos, Europos ir	Savais žodžiais paaiškina savo artimiausios aplinkos kultūros reiškinius ir lygina juos su kitų šalių	Lygina artimiausios aplinkos gamtos ir įvairių kultūros objektų,	Pristato kultūriškai įvairių savo šalies veiklą, kultūrinius objektus.	Apibūdina ir lygina skirtingas kultūras, jų tradicijas, paveldą.	Aprašo, analizuoja ir palygina įvairių skirtingų kultūrinių grupių	Analizuoja Lietuvos, Europos ir pasaulio kultūros dinamiką,	Analizuoja ir kritiškai vertina sudėtingus kultūrinius reiškinius, praktikas ir

	pasaulio kultūros laukų dalyviu. Savosios ir kitų kultūrų analizė, palyginimas ir interpretavimas, jų prasmės, vertės, kontekstų bei tarpusavio ryšių suvokimas.	kultūros reiškiniais.	paminklų svarbiausius bruožus. Aptaria kitų šalių kultūrinės tradicijas.	Pažįsta Lietuvos ir Europos, pasaulio kultūrų tradicijas, nurodo panašumus ir skirtumus.	Analizuoja ir interpretuoja Lietuvos, Europos ir pasaulio kultūrų tradicijas, paveldą.	įsitikinimus, praktikas, kultūrinius įvykius ir papročius. Nustato ir aprašo būdus, kuriais tauta ir atskiros kultūrinės grupės, bendruomenės formuoja savo tapatybes.	skirtingų kultūros laukų socialinį ir istorinį kontekstus Paaishkina būdus, kaip skirtinguose kontekstuose keičiasi tautos ir atskirų kultūrinių grupių, bendruomenių tapatybės.	kontekstus, lygina bei vertina Lietuvos, Europos ir pasaulio kultūros laukus. Analizuoja, interpretuoja ir vertina lokalių, regioninių kultūros reiškinų įtaką šalies kultūrai.
	Ugdomas estetiškas skonis ir dialogu grindžiamas santykis su kultūros objektais, reiškiniais ir kūriniais. Kultūrinio konteksto išmanymas.	Aptaria, kas suteikia kultūros objektui ar reiškiniaiui ekspresyvumo ir patrauklumo. Įvardija, kokiame kontekste galima patirti kultūros reiškinius.	Dalijasi žiniomis apie skirtingus kultūros objektus ir reiškinius (kūrinius).	Nustato ir aprašo būdus, kaip įgytos žinios ir įvairios kultūrinės patirtys atveria naujus kelius ir galimybes kūrybai ir pažinimui.	Apibūdina kultūrinių renginių reikšmę mokyklos, bendruomenės ar tautos gyvenime. Formuoja savo santykį su kultūros objektais ir reiškiniais bei kūriniais, plečia kultūrinį kontekstą.	Analizuoja ir interpretuoja kultūros reiškinius, kūrinius, siedami su platesniu kultūrinio kontekstu. Mokosi ugdyti estetinį skonį ir kritiškai vertinti.	Analizuoja, interpretuoja ir lygina kultūrinius reiškinius, kūrinius, ugdomi estetinį skonį. Išmano Lietuvos, Europos ir pasaulio kultūrinį kontekstą.	Formuoja dialogišką santykį su Lietuvos, Europos ir pasaulio kultūros objektais, reiškiniais ir kūriniais, juos lygindamas ir siedamas su platesniais kontekstais.
Kultūrinė raiška	Individualių meninių ir kitų kultūrinių interesų, talentų bei polinkių įgyvendinimas, kultūros tradicijų tautos svarbumo suvokimas.	Išbando įvairias kultūrinės raiškos formas.	Taikydami paprastas technikas, išbando įvairias kultūrinės raiškos formas, siekdami suprasti savo meninius ir kultūrinius	Plėtoja kultūrinės raiškos žinias, gebėjimus bei įgūdžius, ugdomi savistabą, kai vertina asmeninių gebėjimų raiškos raidą.	Plėtoja savo kultūrinės raiškos žinias, gebėjimus bei įgūdžius, identifikuoja, kurios kultūrinės raiškos formos teikia	Mokosi realizuoti savo talentus, meninius, polinkius ir kultūrinius interesus, pristatydami juos mokykloje ir vietos	Aktyviai imasi konkrečių meninių ir kultūrinių veiklų lokaloje mokyklos, šeimos, bendruomenės erdvėje.	Įgyvendina savo meninius ir kultūrinius interesus, talentus bei polinkius konkrečiomis kultūrinėmis veiklomis.

			polinkius, pomėgius ir gebėjimus.		didžiausią pasitenkinimą, ir sprendžia kuriems talentams, polinkiams ar pašaukimui skirti didesnę dėmesį.	bendruomenėje.		
	Formuojamas gebėjimas aktyviai ir atsakingai dalyvauti kultūrinėje veikloje kaip kūrėjams, atlikėjams, aktyviems stebėtojams, interpretuotojams, vartotojams ar kritikams; ugdoma sąžininga ir etiška intelektinių kultūros produktų vartojimo elgsena.	Išbando kūrėjo, atlikėjo, kultūros stebėtojo ir vartotojo vaidmenis per patirtines kultūrinės veiklas. Sulaukęs grįžtamąjį ryšį, tobulina savo raiškos objektus ir veiklas. Išbando, kaip teikti grįžtamąjį ryšį klasės draugams.	Išbando kūrėjo, atlikėjo, kultūros stebėtojo ir vartotojo vaidmenis. Pritaiko kultūrinės raiškos patirtis klasės, mokyklos veikloje. Tėvams ir mokytojams padedant mokosi atsakingai naudotis žiniasklaidos priemonėmis, t. y. pradeda ugdytis medijų meno raštingumą bei etišką jų naudojimą.	Išbando kūrėjo, atlikėjo, kultūros stebėtojo ir vartotojo vaidmenis klasės, mokyklos, šeimos bei bendruomenės aplinkoje. Mokosi atsakingai naudotis medijų menu, supažindinamas su intelektinės nuosavybės sąvoka.	Įgytus kultūros kūrėjo, atlikėjo, stebėtojo, vartotojo ar kritiko gebėjimus išbando įvairiose aplinkose ir kontekstuose. Atsakingai naudojami žiniasklaidos priemonėmis. Nurodo, kaip etiškai ir legaliai vartoti intelektinius kultūros produktus.	Kultūros kūrėjo, atlikėjo, aktyvaus stebėtojo, vartotojo, kritiko gebėjimus pritaiko praktiškai. Analizuoja, aptaria medijų meno kultūrą ir jos daromą įtaką. Nurodo, kaip etiškai, atsakingai ir legaliai vartoti intelektinius kultūros produktus.	Aktyviai dalyvauja įvairiapusėje kultūrinėje veikloje ir raiškoje. Kitiškai vertina medijų meno kultūrą. Atsakingai ir legaliai vartoja intelektinius kultūros produktus.	Aktyviai ir atsakingai dalyvauja kultūrinėje veikloje kaip kūrėjas, atlikėjas, aktyvus stebėtojas, interpretuotojas, kritiškas medijų meno vartotojas. Atsakingai ir kritiškai vertina intelektinių kultūros produktų vartojimą.
	Asmeniniame ir visuomeniniame gyvenime gebama išmintingai pritaikyti kultūrinės žinias ir	Naratyviniais žaidimais, vaizduojamaisiais menais, garsų pasaulio tyrinėjimais ir	Siūlo kultūrinės raiškos bei kūrybos patirtis klasės, mokyklos projektui ar	Kuria ir siūlo kultūrinės raiškos patirtis klasės, mokyklos projektui ar	Žino, kaip kultūrinės žinios bei raiška siejasi su visais mokomaisiais	Įgytas kultūrinės žinias ir gebėjimus pritaiko ir patikrina per atskirus	Apibendrina ir aprašo kultūrinės situacijas, siedamas asmeninę patirtį	Lygindami ir apibendrinami pritaiko kultūrinės žinias asmeniniame ir visuomeniniame

	gebėjimus.	kitomis priemonėmis pakartoja, panaudoja ir plėtoja anksčiau patirtas kultūros raiškos formas.	renginiui.	renginiui bei svarsto.	dalykais, ir jas įtraukia į įvairias mokyklos bei bendruomenės gyvenimo sritis.	mokomuosius dalykus.	su visuomeniniu kontekstu.	gyvenime.
Kultūrinis sąmoningumas	Gebėjimas suvokti, paaiškinti ir pagrįsti, kaip ir kodėl kultūra yra esminis asmens pasaulėvaizdį ir tapatybę konstruojantis komponentas.	Įvardija, ką suvokia apie savo kultūrą ir kuo ji skiriasi nuo kitų kultūrų, žmonių ar tradicijų, su kuriomis yra susidūręs.	Paaiškina, ką yra supratę apie kitus žmones, remdamiesi savo kultūrinėmis patirtimis.	Paaiškina, ką ir kaip yra išmokę, supratę, remdamiesi kultūrine patirtimi. Svarsto, kaip ši patirtis ir supratimas juos keičia ar praturtina.	Įvardija ir apibūdina, koks yra kalbos bei kultūros vaidmuo formuojant asmenų, bendruomenių, tautų ar šalių tapatybes. Paaiškina, ką ir kaip yra išmokę, supratę apie save ir kitus, remdamiesi kultūrine patirtimi.	Pagrindžia tarpkultūrinio dialogo svarbą, įvairių kultūrų sąveikas, remdamiesi savo kultūrine patirtimi.	Nustato ir pagrindžia kultūros, kalbos ir istorijos vaidmenį asmens pasaulėvaizdžiui ir tapatybei.	Paaiškina ir pagrindžia kultūros, kaip esminio asmens pasaulėvaizdį ir tapatybę formuojančio komponento, svarbą.
	Formuojamas gebėjimas įvardyti ir kritiškai vertinti įvairias kultūros formas ir reiškinius, kelti ir svarstyti klausimus apie savos kultūros ir kitų kultūrų suformuotas prielaidas bei galimus šališkumus.	Formuluoja klausimus apie kultūrinių reiškinių panašumus ir skirtumus.	Laisvai, savitai, intuityviai įvardija savo požiūrį į kultūros reiškinius. Identifikuoja palankaus ir įtraukiojo elgesio atvejus savo kultūrinėje aplinkoje.	Įvardija ir pagrindžia savo požiūrį į kultūros formas bei reiškinius. Paaiškina, kodėl ir kuo nepagrįsti kultūriniai apibendrinimai apie asmenis bei grupes gali būti kenksmingi.	Įvardija bei įgytomis žiniomis (pasitelkę kritinį mąstymą) pagrindžia asmenines ir kitų kultūrinės preferencijas. Atpažįsta ir paaiškina kultūrinius stereotipus bei išankstinius	Diskutuoja ir kvestionuoja kultūrinius stereotipus ir išankstinius nusistatymus įvairiose kultūros formose.	Kritiškai vertina stereotipus įvairiuose kultūrinuose tekstuose, savos nacionalinės ir kitų kultūrų pasakojimuose.	Pagrindžia ir kritiškai apmąsto savo ir įvairių kitų kultūrų poveikį, patirtį, požiūrius ir įsitikinimus.

					nusistatymus ir jų poveikį Lietuvos kultūrai ir visuomenei.			
	Supranta, kad kultūra nėra vienalytė, tai rinkinys kintančių reiškinių bei subkultūrų, kurių sąveika susiklosčiusi istoriškai.	Apibūdina, ką patiria dalyvaudamas savo aplinkos kultūrinėse bendruomenėse ir jų veiklose.	Įvardija kultūrinės bendruomenės, kurioms priklauso, ir apibūdina, kaip jose veikiama ir bendraujama, remiantis žinomais kultūros reiškiniais.	Įvardija ir apibūdina panašumus ir skirtumus tarp kultūrinių grupių bei pačiose grupėse.	Atpažįsta ir paaškina, kaip keičiantis laikams kultūra keičiasi, kaip įvairios žmonių grupės bei asmenys daro įtaką kultūros raidai.	Nustato ir aprašo, kaip įvairios žmonių grupės daro įtaką kultūros raidai.	Paaškina ir lygina, kaip kintantys kultūriniai reiškiniai ir subkultūros veikia kultūrą.	Pagrindžia, argumentuoja ir kritiškai vertina įvairių kultūrinių reiškinų, subkultūrų poveikį šalies, Europos ir pasaulio kultūros raidai.
	Formuojamas suvokimas, kad kitų kultūrų atstovų pasaulėžiūros, normos, praktikos ir papročiai gali skirtis nuo tų, kurios vyrauja gyvenamoje vietoje. Randasi siekis suprasti kitas kultūras bei ugdytis dialogišką santykį pripažįstant, kad kultūrinis kitoniškumas gali būti prasmingas, nepaisant mūsų preferencijų.	Aptaria kitoniškumą, kuomet lygina savo aplinkos kultūros reiškinius su tais, kuriuos stebi gyvai ir įvairiose medijose.	Įvardija įvairių kultūrų objektus, reiškinius ir kūrinius. Aptaria kultūrinį kitoniškumą lokaliaje aplinkoje.	Įvardija ir apibūdina įvairių kultūrų žinias, įsitikinimus ir praktikas, atsižvelgdami į konkretų laikotarpį, įvykį ar paprotį. Atpažįsta skirtingų kultūrų komunikavimo panašumus ir skirtumus.	Tyrinėja ir lygina įvairių kultūrų pasakojimus, tradicijas bei artefaktus, aptardami jų reikšmę mokyklos, bendruomenės ar kitų šalių kontekste.	Nustato veiksnius, kurie padeda dialogiškam tarpkultūriniam komunikavimui. Analizuoja kai kurias sąmoningas dialogo vengimo strategijas. Apibūdina, kaip komunikacijos priemonės (lingvistinės, kūno kalbos, menų raiškos ir kt.) turi skirtingas reikšmes skirtingose kultūrose.	Integruoja savo žinias apie kitų kultūrų atstovų normas, papročius į kasdienį gyvenimą. Sąmoningai siekia dialogiško santykio su kitų kultūrų atstovais.	Priima įvairialypės kultūrinės bendruomenės iššūkius, pagrindžia kultūrinio tarpininkavimo vaidmenį, moka gyventi ir kurti kartu su kitų kultūrų atstovais.

